



Κ. Π. Καβάφης, Στα 200 π.Χ.

Το ποίημα αυτό είναι το προτελευταίο που δημοσίευσε ο Καβάφης (1931) και ανήκει στα λεγόμενα ιστορικά. Ο ίδιος είχε πει ότι αν δεν γινόταν ποιητής θα ήταν ένας καλός ιστορικός.

ΜΟΡΦΗ & ΘΕΜΑ ΠΟΙΗΜΑΤΟΣ

Το ποίημα είναι γραμμένο σε α' πληθυντικό πρόσωπο («εμείς οι Αλεξανδρείς...») και έχει μορφή μονολόγου. Αφηγητής του ποιήματος (η παρουσία του γίνεται αντιληπτή για πρώτη φορά στον στ. 21: «βγήκαμε εμείς») είναι ένας Έλληνας που εκπροσωπεί τον ελληνικό πληθυσμό των ελληνικών βασιλείων (στα 200 π.Χ.) και που καυχιέται για την πολιτισμική ακμή της Ελληνιστικής εποχής, περιφρονώντας ταυτόχρονα τους ξεπεσμένους Λακεδαιμόνιους.

Δομή -Ενότητες

Ενότητα 1^η (Στ. 1-12) :Ο ειρωνικός σχολιασμός της απουσίας των Λακεδαιμονίων από την εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου.

[Υποενότητες : α) (στ. 1): Η επιγραφή που συνόδευε τα λάφυρα από τη μάχη του Γρανικού , β) (στ. 2-12): Η «στάσις» των Λακεδαιμονίων.]

Ενότητα 2^η (Στ. 13-32): Τα αποτελέσματα της εκστρατείας ,η επέκταση του Ελληνισμού. Περιφρόνηση για τους Σπαρτιάτες.

[Υποενότητες : α)(στ. 13-23): Η θαυμαστή πανελλήνια εκστρατεία
β) (στ. 24-31): Οι συνέπειες από την πανελλήνια εκστρατεία
γ) (στ. 32): Απαξιωτικό σχόλιο για τη στάση των Λακεδαιμονίων.]

Τα χρονικά επίπεδα του ποιήματος

α) Ιστορικό επίπεδο : Το 334 π.Χ. γίνεται η μάχη στον Γρανικό, όπου ο στρατός του Μεγάλου Αλεξάνδρου συντρίβει τους Πέρσες. Ο Αλέξανδρος στέλνει 300 περσικές ασπίδες ως ανάθημα (αφιέρωμα) στον Παρθενώνα για να ευχαριστήσει τους θεούς για τη νίκη του.

Η επιγραφή που τις συνοδεύει γράφει : "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΠΛΗΝ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΑΠΟ ΤΩΝ ΒΑΡΒΑΡΩΝ ΤΩΝ ΤΗΝ ΑΣΙΑΝ ΚΑΤΟΙΚΟΥΝΤΩΝ".

(*Στο Πανελλήνιο Συνέδριο της Κορίνθου το 337 π.Χ. προηγήθηκε η άρνηση των Λακεδαιμονίων να ακολουθήσουν τον Αλέξανδρο στην εκστρατεία του στη Μικρά Ασία.)

β) **Δραματικό επίπεδο** : Το 200 π.Χ. : Πρόκειται για μια επινόηση του ποιητή, καθώς το 200 π.Χ. δεν έγινε κάτι άξιο αναφοράς. Ο Καβάφης διαλέγει αυτή την χρονολογία, επειδή αντιπροσωπεύει την παρακμή (μετά από 10 μόλις χρόνια, το 190 π.Χ., οι Ρωμαίοι θα επικρατήσουν με τη νίκη τους στη μάχη της Μαγνησίας). Ο αφηγητής-ιστορικός μελετητής του ποιήματος ζει στα 200 π.Χ. και με νοσταλγία αναπολεί την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου και τα θαυμαστά αποτελέσματά της.

γ) **Ο χρόνος συγγραφής** : Το 1931, όταν γράφεται το ποίημα η Ελλάδα βιώνει την παρακμή. Ο ελληνισμός, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή(1922), έχει συρρικνωθεί.

Η πανελλήνια εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου

Ο ομιλητής υμνεί μ' έναν καταιγισμό από επίθετα και ρήματα (εσαρώθη,φοβερός,εσαρώθη,θαυμάσια,περίλαμπρη,περιλάλητη,δοξασμένη,μέγας,πολυάριθμοι) την πανελλήνια εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου και τη δημιουργία του νέου ελληνικού κόσμου. Δίνει έμφαση:

α) στη μεγάλη σε έκταση διασπορά του Ελληνισμού ("με τες εκτεταμένες επικράτειες"). Η απεραντοσύνη του χώρου στον οποίο εκτείνεται η ελληνική επιρροή υπονοείται και στους προηγούμενους τέσσερις στίχους, όπου αναφέρονται οι μεγάλες περιοχές στις οποίες έχει εξαπλωθεί ο Ελληνισμός.

β) στον κοσμοπολιτισμό που χαρακτηρίζει τον τρόπο ζωής των κατοίκων των νέων βασιλείων ("με την ποικίλη δράση των στοχαστικών προσαρμογών")

γ) και κυρίως στη διάδοση της ελληνικής γλώσσας μέχρι τη Βακτριανή και τους Ινδούς. ("Και την Κοινήν Ελληνική Λαλιά").Αυτή προβάλλεται ιδιαίτερα με τρεις λέξεις και με κεφαλαία τα αρχικά. Η Κοινή Ελληνική των ελληνιστικών χρόνων χρησιμοποιούνταν προφορικά και γραπτά παντού, στη φιλοσοφία, στις επιστήμες, στη

λογοτεχνία ,στην κοινωνική ζωή. (Αυτή είναι και η γλώσσα της Καινής Διαθήκης)

Στον «νέο κόσμο» ,που υμνήθηκε από τον σχολιαστή της επιγραφής, θα επιβληθούν σταδιακά οι Ρωμαίοι. Ωστόσο, αυτό για το οποίο καυχιέται ο ομιλητής, η μεγάλη δηλαδή διάδοση της γλώσσας και του ελληνισμού θα επιβιώσουν για πολλές γενιές ακόμη. Ζωντανή απόδειξη είναι ο ίδιος ο Καβάφης, Έλληνας της διασποράς, που ζει στην Αλεξάνδρεια, στην πιο σπουδαία από τις πόλεις στις οποίες άνθησε εκείνος ο πολιτισμός.

Η στάση των Λακεδαιμονίων – η ειρωνεία

Ο εγωισμός και η περηφάνια των Σπαρτιατών και η αξίωσή τους να συμμετέχουν στην εκστρατεία μόνο ως αρχηγοί , τους οδήγησε σε μια αδυναμία να προσαρμοστούν στις νέες ιστορικές καταστάσεις που θα επιφέρει η πανελλήνια εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου.

Η αντίδρασή των Σπαρτιατών στην αναθηματική επιγραφή του Μ.Αλεξάνδρου, σύμφωνα με τον ποιητή, ήταν η **αδιαφορία**. Δε θα πρέπει να θεώρησαν και τόσο σημαντική τη νίκη στο Γρανικό ,γιατί μέσα στην κλειστή κοινωνία τους δε νοιάζονταν για τις μακρινές συγκρούσεις μεταξύ τρίτων.

Στους στ. 11&12 («Α βεβαιότατα ἴπλην Λακεδαιμονίων» / «είναι μια στάσις κι αυτή. Νιώθεται») ο σχολιαστής της επιγραφής φαίνεται να παίρνει δήθεν το μέρος των Λακεδαιμονίων, **προσποιείται ότι κατανοεί** την πεισματική στάση των Σπαρτιατών , η οποία παρουσιάζεται όχι μόνο ‘πρέπουσα’ αλλά και ‘επιβεβλημένη’ από τον χαρακτήρα και τον τρόπο ζωής τους, άρα και φυσιολογική. Ο ομιλητής κατανοεί **συγκαταβατικά** την άκαμπτη στάση τους, την οποία δικαιολογεί με **λεπτή ειρωνεία**, που την επιτείνουν τα επιρρήματα *κάλλιστα, παντάπασι, φυσικά, βεβαιότατα* αλλά και η χρήση των λόγιων τύπων : *υπηρέτας, περρωπής*.

Στο στ. 32 θαμπωμένος από την ανωτερότητα του «νέου κόσμου», **αδιαφορεί** γι αυτούς ίσως και τους **περιφρονεί**. Η λεπτή ειρωνεία έχει γίνει **σαρκασμός** και **απαξίωση** που εκφράζεται έντονα, με

θαυμαστικό («για Λακεδαιμονίους θα μιλούμε τώρα!») Ύστερα από τόσες κοσμογονικές αλλαγές και μέσα στην πλημμύρα τόσων επιτευγμάτων ποιος θυμάται τους Λακεδαιμονίους!

Ο τελευταίος στίχος του ποιήματος έχει πάρει παροιμιακή σημασία και χρησιμοποιείται για κάποιον που έχει χάσει την αξία του ή την αίγλη του και δεν αξίζει να γίνεται λόγος γι' αυτόν.

Η λανθασμένη επιλογή των Σπαρτιατών τονίζεται όλο και περισσότερο καθώς ο ποιητής εξαίρει τόσο τις νίκες του Μεγάλου Αλεξάνδρου (με το ρήμα εσαρώθη και τη χρήση πολλών επιθέτων), όσο και τα θαυμαστά αποτελέσματα της εκστρατείας του.

Πού διαφέρει το συγκεκριμένο ποίημα από τα άλλα ποιήματα του Καβάφη;

Αντίθετα προς άλλα καθαφικά ποιήματα, τα οποία διακρίνονται για την εκφραστική τους λιτότητα και πεζολογία, το παρόν έργο αναδίδει έντονο ρητορικό, στομφώδες ύφος και είναι διανθισμένο με πολλά κοσμητικά επίθετα. Στους στ. 18-31 ιδιαίτερα βλέπουμε να χρησιμοποιείται, κατά σχήμα ασύνδετο, πλήθος επιθέτων και ονομάτων. Η χρήση αυτή συνιστά παρέκκλιση του ποιητή από το γνωστό λιτό ύφος του.

ΓΛΩΣΣΑ: ο Καβάφης χρησιμοποιεί στο ποίημα του κυρίως τη **δημοτική** και τη διανθίζει με **ιδιωματικές λέξεις** (π.χ. "τες"). και με **λόγιους ,αρχαιοπρεπούς τύπους** (παντάπασι,ήσαν, υπηρέτας, Περσιδι, στάσις), που εξυπηρετούν είτε τον ιστορικό χαρακτήρα του ποιήματος, είτε την ειρωνική του διάθεση.



Μια διαφορετική ανατρεπτική ερμηνεία του ποιήματος απ' τον Δ.Λιαντίνη: «Ο Καβάφης δεν ειρωνεύεται τους Σπαρτιάτες»
<http://www.liantinis.org/content.php?id=79>